

МІНІСТЕРСТВО
ОХОРОНИ
ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

ПОЛТАВСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ
МЕДИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

«НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ»

Матеріали науково-практичної
конференції з міжнародною участю

28 березня 2024 року

Міністерство охорони здоров'я України
Полтавський державний медичний університет

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ
ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
У МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Матеріали науково-практичної конференції
з міжнародною участю
28 березня 2024 року

ПОЛТАВА – 2024

УДК 378.001.1

Друкується за рішенням
вченої ради ПДМУ
від 07 лютого 2024 р., протокол № 5

Конференція внесена до Переліку проведення наукових конференцій з проблем вищої освіти і науки в системі Міністерства освіти і науки України на 2024 рік.

Редакційна колегія:

- Ждан В.** – ректор, головний редактор;
Дворник В. – перший проректор закладу вищої освіти з науково-педагогічної роботи, заступник головного редактора;
Аветіков Д. – проректор закладу вищої освіти з науково-педагогічної роботи, заступник головного редактора;
Старченко І. – начальник навчального відділу;
Лещенко Т. – зав. кафедри українознавства та гуманітарної підготовки, відповідальний редактор;
Нетудихата О. – методист вищої категорії навчально-методичного відділу забезпечення якості освіти;
Левадна В. – методист першої категорії навчально-методичного відділу забезпечення якості освіти, відповідальний секретар.

«Науково-методичні аспекти підвищення якості підготовки фахівців у медичних закладах вищої освіти», (2024; Полтава).

Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю «Науково-методичні аспекти підвищення якості підготовки фахівців у медичних закладах вищої освіти», 28 березн. 2024 р. [Текст].– Полтава: ПДМУ, 2024. – 312 с. ISBN 978-617-8231-55-2

У збірнику опубліковані статті, присвячені актуальним питанням підвищення якості вищої освіти з метою підготовки висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців нового покоління.

За зміст публікацій відповідальність несуть автори.

УДК 378.001.1

**КЛІНІЧНИЙ РОЗБІР ПАЦІЄНТІВ ЯК НАВЧАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТ ВИВЧЕННЯ
ДИСЦИПЛІНИ «ВНУТРІШНЯ МЕДИЦИНА»**

**Третяк Н.Г., Шапошник О.А., Шевченко Т.І., Приходько Н.П., Кудря І.П.,
Сорокіна С.І., Третяк І.М.**

Полтавський державний медичний університет

Проведення клінічних розборів на кафедрі внутрішньої медицини №1 сприяє не лише засвоєнню нових професійних знань, розвитку ключових навичок аналітичного мислення, етики і комунікації, а й розвитку вмінь роботи в команді, спільного аналізу клінічних випадків і прийняття обґрунтованих рішень.

Ключові слова: клінічні розбори, групова навчальна діяльність, внутрішня медицина.

Conducting clinical case discussions at the Department of Internal Medicine №1 not only facilitates the acquisition of new professional knowledge but also develops key skills in analytical thinking, ethics, and communication. Furthermore, it fosters teamwork abilities, enabling collaborative analysis of clinical cases and making well-founded decisions.

Keywords: clinical case discussions, group learning activities, internal medicine.

*Людина, яка не знає нічого, може навчитися,
справа тільки в тому, щоб запалити в ній бажання вчитися.
Дені Дідро*

Підготовка до трудової діяльності в період навчання в закладі вищої освіти відіграє важливу роль, тому що в найближчому майбутньому вона має стати для молодого фахівця основним джерелом існування й засобом особистісної самореалізації. Формування професійних мотивів навчання здобувачів, вироблення в них потреби в опануванні професійних знань, умінь і навичок – важливе завдання вищої школи.

У сучасному суспільстві спостерігається зростаюча тенденція до залежності від технологічних засобів, успіх активному міжособистісному спілкуванню. Медичний фахівець спрямовує більший обсяг свого часу на проведення діагностичних процедур, ніж на встановлення контакту і взаємодію з пацієнтом і його родиною.

Особливості кафедри внутрішньої медицини полягають у тому, що предмет є базовим для формування майбутнього лікаря, дає необхідний алгоритм застосування теоретичних знань, навичок і вмінь у подальшій клінічній діяльності, сприяє формуванню клінічного мислення, професійної поведінки практикуючого лікаря. Ось чому практична підготовка здобувачів-медиків базується на знанні етіології та патогенезу, клінічних проявів основних хвороб внутрішніх органів, умінні обстежувати хворого, використовувати метод диференційованої діагностики в межах нозологічних форм, що вивчаються, і на основі зібраної інформації формулювати розгорнутий клінічний діагноз.

Одним із методів підвищення ефективності навчального процесу на кафедрі внутрішньої медицини №1 стало використання групової навчальної діяльності здобувачів, що сприяє формуванню в них позитивного ставлення до навчання, розвиває вміння пристосовуватись до умов роботи в групах і забезпечує високу загальну активність студентського колективу, розвиває вміння працювати в команді, креативно мислити, здатність до творчості.

У сучасній медичній практиці та освіті клінічні розбори пацієнтів відіграють важливу роль. Вони дозволяють здобувачам медичного університету отримати практичний досвід спілкування з колегами і пацієнтами, навчитися мистецтву діагностики й лікування.

На кафедрі внутрішньої медицини №1 традиційним у структурі викладання став клінічний семінар, який має творчий і дослідницький характер, коли в процесі обстеження пацієнта поновлюються знання пропедевтики внутрішніх хвороб, проводяться патофізіологічне обґрунтування й клінічна інтерпретація симптомів і синдромів захворювань, обговорюється необхідність і доцільність використання сучасних клінічних методів лабораторного й інструментального обстежень різноманітної патології внутрішніх органів у структурі діагностичного алгоритму і вироблення правильного тактичного та лікувального підходів до лікування.

Обговорення клінічного випадку групою здобувачів на чолі з досвідченим викладачем має характер лікарського консиліуму.

Клінічні розбори пацієнтів дають майбутнім медичним працівникам можливість отримати практичний досвід при аналізі реальних клінічних випадків. Така робота з пацієнтами дозволяє здобувачам навчитися спілкуванню з ними, допомагає оволодіти методикою збору анамнезу, обстеження пацієнта, установлення попереднього й остаточного діагнозу і призначення адекватного лікування. Здобувачі, які працюють із пацієнтами клініки, мусять мати навички ефективного спілкування з ними, демонструвати вміння співпереживати і проявляти емпатію, повною мірою застосовуючи *soft skills*, аргументовано пояснювати свої дії, приймати ефективні та правильні рішення.

На клінічних розборах здобувачам пропонуємо реальні медичні історії хвороби пацієнтів, які перебувають на обстеженні й лікуванні у відділеннях терапевтичного профілю. Здобувачі освіти після представлення всіх необхідних даних мають самостійно опрацювати і проаналізувати їх та висловити припущення щодо діагнозу пацієнта, необхідності подальшого проведення діагностичних заходів і алгоритму лікування. Різноманітність думок і припущень допомагає здобувачам розвинути творче клінічне мислення й уміння приймати виважені рішення.

Успішно виконувати роботу – це працювати в синергії з колективом. Сила команди полягає в правильному поєднанні навичок, перспектив і підходів до вирішення завдань, а недоліки навичок компенсуються колеґіальними зусиллями. Робота в колективі надихає, підвищує мотивацію і взаємну відповідальність, створює середовище, де люди вчать одне в одного, а головне – використовують ці знання в інтересах пацієнта. Для пошуку кращих способів рішень потрібні різні, суперечливі, полярні думки. Потрібні сумніви й суперечки. Тому групова навчальна діяльність здобувачів сприяє формуванню в них позитивного ставлення до навчання, розвиває вміння пристосовуватись до умов роботи в групах, зокрема в малих, і забезпечує високу загальну активність студентського колективу [1].

Проте необхідно зазначити, що робота з реальними пацієнтами може бути складною і вимагає певних навичок. Інформацію про захворювання лікар отримує, збираючи скарги, анамнестичні дані й аналізуючи симптоми захворювання. І тут виникає проблема вміння здобувача освіти працювати з конкретним пацієнтом, володіння практичними навичками, що, враховуючи сучасні реалії (пандемія COVID-19, воєнний стан), певний період було значно ускладнено. Тому нині майбутні лікарі мають недостатній досвід роботи з пацієнтами. Необхідно надолужити прогалини, а це, безумовно, – практика. Тренажери і симулятори служать ефективними засобами для навчання різних маніпуляцій і проведення процедур. Проте, незважаючи на наявність технічних засобів, ключову роль у навчанні здобувачів відіграє досвідчений викладач. Він сприяє не лише формуванню конкретних умінь, а й професійного підходу, готує майбутніх фахівців до високих вимог сучасного ринку праці.

Досвідчений лікар-клініцист, який викладає клінічну дисципліну, використовуючи численні кейси з власної практики, демонструє майбутнім лікарям, що клінічна медицина – це не лише конкретні наукові факти, а й мистецтво.

Сучасному лікареві мають бути властиві глибока філософська думка, інтуїція, культура почуттів, співучасть і співпереживання [4]. Ось чому необхідно проводити клінічні розбори пацієнтів тільки під керівництвом досвідчених викладачів. Недарма в клініці всі складні ситуації обговорюються колективно, консиліумом лікарів і науковців.

Продуктивний і ефективний той колектив, робота якого нагадує добре налагоджений механізм, де кожен знає свої можливості, розуміє свої завдання і працює над їх виконанням у гармонії з колегами.

У цьому контексті роль досвідчених викладачів стає вкрай важливою, оскільки вони забезпечують здобувачам підтримку й керівництво.

У сучасному світі значно зростає роль викладача-ментора, яка починається зі створення сприятливого навчального середовища, в якому здобувачі освіти можуть вільно досліджувати й набувати практичний досвід. Крім того, викладач має вміти надихати й мотивувати студентів до постійного самовдосконалення. Він сприяє розвитку в них самостійності, критичного мислення і вміння приймати обґрунтовані рішення, а за необхідності надавати здобувачам індивідуальну консультативну допомогу.

Мотивація навчання посилюється, якщо здобувач бачить зв'язок між засвоєнням знань, збагаченням власного досвіду і вимогами й функціями майбутньої професійної діяльності.

Під час роботи з пацієнтами викладачі навчають здобувача освіти комплексного підходу, здатності успішного спілкування з пацієнтом, манерам ділового етикету, виховуючи шанобливе й милосердне ставлення до хворої людини. Викладачі клінічної кафедри мають надзвичайно важливу місію – не лише надати здобувачам теоретичні знання про різноманітні нозологічні форми захворювань, а й розвивати в них клінічне мислення і сприяти опануванню конкретних практичних навичок та технологій аналізу клінічних ситуацій. Це сприяє розвитку аналітичних здібностей і критичного мислення, що надзвичайно важливо для ефективнішого втілення теоретичних знань у практику. Додатково викладачі мають можливість формувати в студентів навички висловлення власної точки зору й аргументації її обґрунтування. Це важливий аспект, що сприяє не лише розвитку професійних навичок, а й формуванню критичного мислення і вміння аналізувати складні ситуації. Усе це набуває великого значення для практичної діяльності майбутніх лікарів, оскільки вона вимагає від них умінь вирішувати комплексні завдання й ефективно застосовувати знання в реальних умовах [5].

Слід зазначити, що здобувачі освіти мають значно сильніше прагнення спілкуватися з пацієнтами, ніж у попередні роки, особливо після тривалого карантину. Зросла зацікавленість до навчання, до нових знань.

Мистецтво лікування – складний процес, ключовою частиною якого є високоякісний діагностичний процес. На кафедрі внутрішньої медицини №1, де навчаються здобувачі старших курсів, проведення щотижневих клінічних конференцій відіграє надзвичайно важливу роль у навчанні. Ці конференції сприяють підвищенню мотивації здобувачів, оскільки вони дають можливість долучити до навчального процесу найбільш цікаві й актуальні випадки з практики.

Після представлення пацієнта й вислуховування його відповідей на запитання учасників конференції, а також аналізу результатів додаткових методів дослідження здобувачі вчаться аналізувати медичні історії пацієнтів, приймати обґрунтовані рішення щодо лікування й подальших кроків. Крім того, організація творчих дискусій за участі здобувачів і викладачів сприяє глибшому розумінню вивченого матеріалу та його впорядкуванню, допомагає засвоїти цей матеріал ефективніше.

Усе це разом формує цілісний підхід до навчання, де не лише теоретичні знання, а й практичні навички та аналітичні здібності набувають важливого значення для майбутнього фахівця в галузі медицини. У результаті викладачі клінічної кафедри створюють непересічний внесок у підготовку висококваліфікованих лікарів, здатних ефективно працювати в сучасних умовах медичної практики.

Виступи з доповідями перед аудиторією колег – важлива частина навчального процесу. Вони розвивають навички вільного володіння матеріалом, а також допомагають у вмінні швидко концентрувати увагу під час відповідей на запитання. У цих ситуаціях студенти навчаються не тільки передавати інформацію, а і впевнено й аргументовано відповідати на потенційно непередбачені запитання [2].

Проведення клінічних розборів пацієнтів зі здобувачами старших курсів, відкрите обговорення ситуації, коли висловлюються і розглядаються гіпотези (початкові, загальні, діагностичні та ін.), які фактично базуються на теоретичних знаннях, логічному мисленні та переконливих аргументах, дозволяють здобувачам медичного університету отримати практичний досвід у діагностиці, лікуванні й тактиці ведення пацієнтів.

Основною методичною особливістю клінічного розбору хворого є активна участь усіх присутніх. У процесі обговорення випадку в учасників виникає бажання поділитися своїми думками, досвідом, знаннями, виказати свої сумніви, підтримати й повніше аргументувати думки. За допомогою аналізу конкретного пацієнта вони залучаються до обговорення більш глибоких аспектів етіології, патогенезу, морфології, диференційованої діагностики, лікування і профілактики конкретної хвороби. Важливо зазначити, що тема обговорення під час розбору не є нав'язаною чи надуманою, вона впливає з аналізу конкретного клінічного випадку. Це підтверджує нерозривний зв'язок теоретичних питань зі щоденною клінічною практикою, оскільки ті самі запитання, асоціації та логічні конструкції мають виникати в лікаря під час його щоденної роботи. Такий підхід допомагає здобувачам набутти не лише поглиблених медичних знань, а й навичок

аналізу і розв'язання практичних завдань у реальних клінічних умовах.

Навчання здобувачів на кафедрі під час клінічних розборів пацієнтів спрямоване не лише на розвиток їхніх професійних навичок, а й особистісних якостей, які визначають справжнього лікаря як фахівця і людину. Лікар – це не лише медичний експерт, а й психолог, педагог, емпатичний співрозмовник, який уміє враховувати емоційну складову в лікувальному процесі.

Участь у клінічних розборах сприяє формуванню низки важливих якостей, таких як концентрація уваги, терпіння, проникливість і культура спілкування з пацієнтами. Ці аспекти не тільки покращують взаєморозуміння з хворими, а й збагачують медичну практику, допомагаючи лікареві долати психологічні бар'єри і створювати довіру в спілкуванні. Такий навчальний підхід особливо цінний за впливу викладачів-практиків, які не лише передають знання, а й демонструють своїм власним прикладом якісну медичну практику, підкреслюючи важливість розвитку не лише фахових, а й особистісних якостей майбутніх лікарів [3].

Отже, ефективна підготовка медичних фахівців здійснюється через практичний досвід, який набувається під час клінічних розборів пацієнтів. Цей елемент навчання в медичному університеті дає здобувачам можливість вивчити не тільки медичні аспекти, а й аспекти взаємодії з пацієнтами і професійної етики.

Важливо підкреслити, що найкращий спосіб навчитися бути справжнім лікарем – це здійснювати прямий контакт із пацієнтами і працювати в реальних умовах лікарні. Це неперевершений засіб підготовки до реальності медичної практики.

Правильно організовані клінічні розбори пацієнтів мають велике значення для підвищення якості навчання майбутніх медичних фахівців і забезпечення високоякісної медичної допомоги.

Список використаної літератури

1. Каменев О. Шляхи підвищення ефективності підготовки здобувачів вищої освіти в сучасних умовах / О. Каменев, В. Лисечко // Новий Колегіум. – 2021. – № 1. – С. 58-61.
2. Маслова Г. С. Організація науково-дослідної роботи студентів при вивченні внутрішньої медицини як передумова у формуванні професійної особистості лікаря / Г. С. Маслова, Н. Г. Третяк, І. П. Кудря, О. А. Шапошник // Вісник проблем біології і медицини. – 2021. – Вип. 2 (160). – С. 158–161.
3. Півторак К.В. Формування особистості та мотивації до навчання у студентів медичного університету / К.В. Півторак, І.В.Феджага // Медична освіта. – 2011. – №4. –С.28–31.
4. Третяк Н. Г. Мистецтво лікування в сучасних умовах / Н. Г. Третяк, М. А. Дудченко, С. І. Сорокіна [та ін.] // Актуальні проблеми сучасної вищої медичної освіти в Україні : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 21 березня 2019 р. – Полтава, 2019. – С. 224–226.
5. Третяк Н. Г. Виховання співчуття до хворої людини – основа становлення майбутнього лікаря / Н. Г. Третяк, І. П. Кудря, Н. П. Приходько, О. А. Шапошник // Сучасні тренди розвитку медичної освіти: перспективи і здобутки : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 24 березня 2022 р. – Полтава, 2022. – С. 297–299.

РОБОЧИЙ ЗОШИТ ІЗ ДОГЛЯДУ ЗА ХВОРИМИ ТЕРАПЕВТИЧНОГО ПРОФІЛЮ ТА МЕДИЧНИХ МАНІПУЛЯЦІЙ І ЙОГО АКТИВІЗУЮЧА РОЛЬ У САМОСТІЙНІЙ РОБОТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

Трибрат Т.А., Петров Є.Є, Іваницька Т.А., Сакевич В.Д., Шуть С.В.

Полтавський державний медичний університет

Робочий зошит із догляду за хворими терапевтичного профілю та медичних маніпуляцій допомагає організувати процес самонавчання, створює умови для формування необхідних умінь і навичок, підвищує пізнавальну активність здобувача та її якість, розвиває в майбутніх фахівців клінічне мислення, активізує їхню навчальну діяльність.

Ключові слова: робочий зошит, здобувачі вищої освіти, самостійна робота, якість навчання, догляд за хворими.

The workbook on patient care of a therapeutic profile and medical manipulations helps to organize the process of self-study, creates conditions for the formation of the necessary abilities and skills, increases the cognitive activity of the student, develops clinical thinking in future specialists, activates their educational activity and its quality.

Keywords: the workbook, students of higher education, self-work, quality of education, care of patients.

Практична підготовка майбутніх лікарів – це запорука успішного фахового розвитку. На сучасному етапі навчання маємо багатоваріантність форм і методів освітніх технологій, спрямованих на якісне засвоєння знань здобувачами вищої освіти, формування клінічного мислення, набуття досвіду опрацювання навчального матеріалу, відпрацювання практичних навичок в умовах, максимально наближених до повсякденної праці лікаря, які дозволяють повною мірою готувати висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівців [1].

Оволодіння відповідними практичними навичками максимально наближає процес навчання до умов майбутньої роботи, що дозволяє здобувачу вищої медичної освіти впевнено почуватися в умовах клініки. А становлення майбутнього фахівця охорони здоров'я починається з кваліфікованого й гуманного догляду за хворими. Тому покращення та урізноманітнення форм підготовки здобувачів вищої освіти з питань догляду за хворими вважають нагальною необхідністю. І в цьому сенсі співробітниками кафедри пропедевтики внутрішньої медицини пропонують використання робочого зошита з догляду за хворими терапевтичного профілю і медичних маніпуляцій, розробленого власноруч [2]. Далі ми намагатимемося це обґрунтувати.

Що ж становить собою робочий зошит у методичному розумінні та яка його активізуюча роль у вивченні конкретного освітнього компонента?